

«я не знаю — бога», точніше щодо його належності поету. При цьому О. Маковей навів низку аргументів, серед яких — невластиве Т. Шевченкові завершення строфи одним словом, відсутність фрази у виданому 1876 р. у Празі «першого критичного видання» «Кобзаря». Залишаючись вірним своєму найголовнішому науково-публіцистичному захопленню, О. Маковей стверджував, що необхідно уважно вивчати всі письменницькі рукописи. Дослідження рукописів поета, підкреслював О. Маковей, дало б змогу «вивести цікаві причинки до психології творчости Шевченка».

Понад 120 публікацій О. Маковея на сторінках газети «Руслан» свідчать про широку палітру його тематичних зацікавлень, але найбільшими із них були політична, соціальна, літературознавча, художньо-публіцистична тематичні групи.

1. ЛННБ України ім. В. Стефаника. Від. рукописів. — Ф. 11, спр. 1803. — Арк. 148: Лист О. Маковея до О. Барвінського. 16.08.1913.
2. Осип Маковей : бібліографія / склав О. П. Куц. — Львів, 1958. — С. 67.
3. *Погребенник Ф.* Осип Маковей : крит.-біогр. нарис / Федір Погребенник. — К., 1960. — 134 с.
4. *Романюк С.* Олександр Барвінський — публіцист, редактор, видавець / Світлана Романюк. — Львів, 2009. — С. 141.
5. *Сніцарчук Л.* Газета «Руслан» (Львів, 1897—1914 рр.): змістово-тематична модель видання / Лідія Сніцарчук // Вісник Львівського університету. Сер.: Журналістика. — Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2007. — Вип. 31. — С. 241—250.

Інна Кісіль

ВИДАННЯ І ПУБЛІКАЦІЇ АНТОНА МОГИЛЬНИЦЬКОГО: ПОРІВНЯЛЬНО-ХРОНОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

У статті висвітлюється порівняльно-хронологічний аспект видань і публікацій (1838—2008 рр.) відомого письменника і громадсько-політичного діяча ХІХ ст. Антона Могильницького (1811—1873).

Ключові слова: Антон Могильницький, видання, публікації, порівняльно-хронологічний аспект.

В статтє освещается сравнительно-хронологический аспект изданий и публикаций (1838—2008 гг.) известного писателя и об-

щественно-политического деятеля XIX в. Антона Могильницкого (1811—1873).

Ключевые слова: Антон Могильницкий, издания, публикации, сравнительно-хронологический аспект.

The article deals with the comparative-chronological aspect of works and articles published during 1838—2008 by well-known writer and political figure of 19 century Anton Mogyl'nitskiy (1811—1873).

Key words: Anton Mogyl'nitskiy, publishing, works, comparative-chronological aspect.

Постаті Антона Могильницького та його творчості донині не присвячено жодного окремого спеціального дослідження і не опубліковано повного видання його творів. Не можна стверджувати, що ім'я його замовчувалося, однак згадувалося лише епізодично на тлі «другого українського літературного відродження» або на фоні українського літературного романтизму першої половини — середини XIX ст. Сталося це радше через політичні ярлики, навішувані на письменника в різні часи і при різних владах, а також з огляду на фрагментарність публікації його творів, навіть через їх «важку» мову. Однак постать А. Могильницького в літературі, культурі та громадсько-політичному житті України XIX ст., особливо у її Західному регіоні, не є пересічною. Він не лише «належав до перших будителів русского духа въ Галичині» [48, с. 203], як вважав Омелян Партицький, а й, на переконання І. Франка, був «найбільшим поетом Галицької України, найпопулярнішим і найбільш поцінованим епічним талантом» [59, т. 27, с. 165], «другим видатним талантом старшої генерації» [59, т. 35, с. 36], «другим визначним письменником тої доби» [59, т. 41, с. 293]. Василь Щурат також наголошував: «Першим після Шашкевича взивав Могильницький земляків, щоби полюбили рідну мову; перший після Шашкевича стрічав віршованим привітом нове національне відроджене з 1848 р.» [62, с. 9]. Роман Горак і Ярослав Гнатів, посилаючись на поліцейський архів, стверджують, що «в 1835—36 навчальному році Маркіянів гурток складався з випускників Ловицького, Кушлика, Бульвінського і Ямінського, третьокурсників Шашкевича, Устияновича, Плешкевича, Лукашевича, Білінкевича, другокурсника Скоморовського і першокурсників Вагилевича, Могильницького, Трещаківського і Галицького» [2, с. 37].

Першим кроком на шляху до осмислення творчої спадщини будь-якого письменника є укладання бібліографії, однак покажчик публікацій А. Могильницького досі не укладено. Ми ставимо за мету простежити у хронологічній послідовності історію видань і публікацій цього автора за 1838—2008 рр., щоби оприлюднити їх первісні назви і структуру, вказати на їх спільні й специфічні особливості.

Першу спробу в цьому плані понад сто років тому частково зробив видатний бібліограф Іван Левицький у виданні «Галицко-русская библиография XIX-го столѣтія съ увзглядненіемъ русскихъ изданій появившихся въ Угорщинѣ и Буковинѣ (1801—1886)» (Львів, 1888), а також у матеріалі, який не опублікований донині та зберігається у відділі рукописів Львівської національної наукової бібліотеки України ім. В. Стефаника п. н. «Могильницький А. [Біографія]» (Ф. 167 (Левицьких І. О. і О. П.), оп. 2, спр. 2237. — 23 арк.). Однак праці І. Левицького охоплюють лише 1839—1906 рр., а ті матеріали, що опубліковані, — ще менше часу (1839—1887 рр.), до того ж вони мають суто бібліографічний характер. Творчий доробок А. Могильницького ще не систематизований належним чином, оскільки навіть у великих наукових бібліотеках є не більше десяти бібліографічних карток, які стосуються його літературної спадщини.

Необхідно зважати на те, що А. Могильницький творив у ХІХ ст., і назви його творів дуже часто багатослівні, а при читанні — навіть незрозумілі для сучасного читача, значною мірою через тогочасний правопис, а також кириличне письмо. З огляду на це автентичні назви творів подаватимемо лише у списку використаних джерел, іноді — при першій згадці в тексті, а надалі — скорочений осучаснений варіант. Щодо цитат, то відтворюватимемо їх за першоджерелом і лише зрідка осучаснюватимемо їх мову.

Перше окреме видання твору А. Могильницького здійснено у Львові 1838 р. — це «Пѣснь радости» з великим підзаголовком «Съ пригоды поставленія въ Церквѣ Митрополічой Львовской С. Великомученика Георгія дня 6 Марта ашли. его високопочтеннаго господина Васілія Поповича катедральной церкви Прашовской Крылошана, Доктора Любомудрія, Архідіакона Спижкаго и прч. прч. на епископа Мункачовской Епархіи обр. гр. кад. въ Оуграхъ произнесенна Алумнами Семинарії генеральной обр. гр. кад. («Пісня радісна. З нагоди представлення в церкві Митрополічій Львів-

ській Святого Великомученика Георгія, дня 6 березня 1838 р., його високоповажного пана Василя Поповича кафедральної церкви Пряшівської Крилошана, доктора Любомудрія, Архидиякона Спіжкого і інш.[их] інш.[их] на Єпископа Мукачівської Єпархії обр.[яду] гр.[еко]-кат.[олицького] в Оуграх проголошена Алумнами Семінарії генеральної обр.[яду] гр.[еко]-кат.[олицького]» [46]. Книжечка вийшла обсягом шість сторінок, на яких була надрукована єдина поезія, що складалася із 30 чотирирядкових строф із 9 примітками, які пояснювали або доповнювали окремі (здебільшого географічні назви) місця у тексті. Авторство цього панегірика у виданні не зазначалося.

Наступного, 1839, року у Львові окремою книжечкою обсягом чотири сторінки вийшов твір А. Могильницького «Радостное Привітаніє Єго Цѣсарско-Королевского Высочества Єрц-Герцога Францѣшка Карля во Львовѣ Мѣсяца Септемврія 1839» [49]. Поезія складалася із 17 чотирирядкових строф. Кирилицею було надруковано тільки заголовок, у тексті використовувалися, крім українських букв, лише ъ і ы. Вірш присвячувався австрійському принцу Францу Карлу, однак був написаний «руською» (українською) мовою. Автора і цієї оди не вказано. Можливо, це було зроблено свідомо, адже це були вітання немовби від великої групи людей.

В обох панегіриках фігурують багато географічних назв (Бескиди, Карпати, Дністер, Тиса, Галич і т. д.), поетичних троп («Мраки [...] темної ночі діти», «...много віків сплило, як нещастя стріли, / Повні гіркої злости і пихи, / В гніздо дітей Твоїх на Згуку летіли, / Не маючих мирної потіхи» і т. д.), хвали австрійській короні, Габсбургам (після тривалої важкої неволі під Польщею), однак найцінніше те, що ці твори написано українською мовою. Деякі дослідники вважають, що зазначені твори «не мали літературної вартості» [47, с. 131]. Із цим категоричним твердженням можна погодитися лише частково, бо тогочасні поетичні твори (і не лише А. Могильницького) нерідко були декларативними, написаними в дусі класицизму, точніше — як класична ода.

Через сім років твори письменника вміщено в альманасі «Вінок русинам на обжинки» — у другій частині видання, поруч із публікаціями Антона Лужецького, Луки Данкевича, Келестина Скоморовського, Миколи Маркевича, Івана Вагилевича, Якова Голо-

вацького, Миколи Устияновича, Михайла Тім'яка, Яцька Балагури, надруковано поезії А. Могильницького — [«Рідна мова»] [10] (в тексті промови «Слово о повинностях підданих» [13]) і «Згадка старовини» [6]. Про цю публікацію сам письменник і не здогадувався, про що щиро зізнається у листі до Якова Головацького від 24 лютого 1848 р.: «На мні справджуєся тога руська приповідка: «До села тогда новина приходить, коли її уже в місті всі сороки та й ворони на стріхах вискребечуть!» Таке ж то й моє! Сиджу в селі, як червак в хрину, та й не знаю, що ся де на великім світі діє. Уже ціла наша Галичина «Вінок» твого брата Івана першу й другу часть не лише прочитала, але, може, й подерла, а я аж сих м'ясниць довідався, що якийсь вінок єсть для русинів уплетений і що й моя галузочка барвінку або калинки єсть в него увита! [...] Твоєму брату най Бог помагає в его добрих замислах! Дякую Вам красенько, же-сте мя в вашім вінку повеличали, але прошу тя, Яцуню, напиши мені, хто подав моє «Слово» до вінка й хто до него такії краснії приписки починив?» [38, с. 485]. Варто зауважити, що «Слово о повинностях підданих» було написано ще 1839 р. «9 листопада 1839 р. Могильницький «грімкою промовою» зігрів своїх товаришів, виголосивши у семінарії (Львівській духовній семінарії. — *І. К.*) традиційне «Слово о повинностях підданих» живим народним словом. Вдруге, після М. Шашкевича, українська мова прозвучала публічно у стінах цього навчального закладу. І треба було великої громадської мужності, щоб у тяжкі часи мертвотного духовного закаменіння та загального войовничого презирства до всього народного виступити з таким словом», — відзначав Осип Петраш [47, с. 131]. І [«Рідна мова»], і «Згадка старовини» вважаються ранніми зразками громадянської лірики А. Могильницького, які проникнуті глибокою любов'ю до рідного народу, продовжували ідеї «Руської трійці».

1849 р. в числах 6, 7, 9 і 10 часопису «Новини» була надрукована поезія «Оученим членам Матиці Рускої (Нового року 1849)» [7] — творче звернення А. Могильницького до інтелігенції, членів Галицько-руської матиці — культурно-освітнього товариства, заснованого 16 червня 1848 р. у Львові. Вірш закликав сумлінно працювати, дбати про розвиток національної культури, єдність українських земель.

1849 рік був плідним на публікації А. Могильницького. У 14-му та 15-му числах часопису «Пчола» друкувався «Скить Манявській.

Епось народный русскій, основанный зъ повѣстей народныхъ устныхъ, и въ тріехъ частехъ, или повестехъ, стихомъ написанъ. Черезъ Антонія Могильницкого зъ Комарова» [51].

У цьому ж році ім'я письменника з'являється у «Зорі Галицкій». Тут також друкувалися твори Євгена Гребінки, Григорія Квітки-Основ'яненка, Миколи Петренка, Маркіяна Шашкевича та інших українських авторів. На сторінках «Зорі Галицкої» Могильницький опублікував переклад з Фрідріха Шіллера п. н. «Графъ на Габсбургу» [5] і власні твори — «Русинъ воякъ» [12] та «Уломокъ зъ повѣсти народной Скитъ Манявскій, написанный въ трьехъ частяхъ, языкомъ народнымъ галицко-рускимъ. Черезъ Антонія Могильницкого» [57].

Підзаголовки «Скиту Манявського» у «Пчолі» і «Зорі Галицкій» цікаві з багатьох поглядів. Донині в науковому колі точиться дискусія, чи існувала друга частина поеми «Скит Манявскій». Частина дослідників стверджують, що вона все-таки була написана, проте надруковано з неї лише дві «начальні пісні» у «Слові» [34], а повністю друга частина, мабуть, зберігається у Перемишлі, де 1852 р. була опублікована окремим виданням перша частина поеми [52]. Як можна зрозуміти з публікацій у «Пчолі» і «Зорі Галицкій», «Скит Манявскій», ймовірно, був «написаний у трьох частинах», а тому є доцільність шукати не лише другу, а й третю його частину.

«Зоря Галицка» двічі (№ 14 і 34 за 1850 р.) вміщує оголошення про передплату на «Скит Манявскій», а також оприлюднює панегірик «Пресвѣтлому Високопочтеннѣйшому Михаїлу Куземскому. Предсѣдателеви Головної Рады, неумоленному заступникови справи народной Голосъ благодаренія Галичанъ. 1850» [27].

1851 р. у «Зорі Галицкій» опубліковано полемічний вірш А. Могильницького «Судьба поета» [15] і черговий панегірик «Рѣчь говорена предъ Его Величествомъ Францѣшкомъ Іосифомъ І чест. Іереємъ Антоніємъ Могильницкимъ, приходскимъ священникомъ Комарова дня 29 октября 1851 года при триумфальныхъ вратахъ въ Майданѣ Станиславѣвского округа» [50], а в календарі «Перемьшлянинъ» на рік 1851 було передруковано «Радостное Привитаніе Его Цѣсарско-Королевского Высочества Срц-Герцога Францѣшка Карла во Львовѣ Мѣсяца Септемврія 1839» [9]. Не будемо стверджувати,

що панегірики 1850 і 1851 рр. мають певну літературну цінність, однак для повноти висвітлення поставленої у статті проблеми не можемо їх не згадати.

Нарешті, 1852 р. вийшло видання «Скитъ Манявскій. Пѣсно-твореніе епическое, основане на повѣстехъ простонародныхъ русскихъ. Сочинене Антоніемъ Любичъ Могильницкимъ. Часть I. Въ Перемышли: въ книгопечатни соборной русскои Капитулы, 1852» [52]. Перед титульною сторінкою цього видання була ще одна сторінка з присвятою: «Его Преосвященству господину Григорію Яхимовичу, русскому епископу, Леополда ордена командору, докторови святого богословія и любомудрія, бывшему Профессорови и Ректору почестному Всеучилища Львовского, Управителеви Семинаріи гр. к. и проч.». Після титульної сторінки йшла ще одна, на якій був напис: «Благороднѣйшому покровителеви и искреннѣйшому Заступникови имени русского съ глубочайшимъ почтеніемъ посвящаетъ Сочинитель». Далі на трьох сторінках, пронумерованих римськими цифрами [52, с. V—VII], у шести десятирядкових строфах подається ця посвята, після якої вміщено дві примітки (друга — це підтвердження самого Могильницького, що він є автором «Пісні радісної» (1838) і «Радісного привітання» (1839): «Въ лѣтахъ 1838, 1839 и 1840, коли подъ покровительствомъ Его Преосвященства, яко тогдашнего Ректора Сѣменища Львовского, получились-мо только свободы, — що удалося родимымъ словомъ явно и торжественно промовити, и гденещо напечатати. Зобачь: Вѣнка Русинамъ, Часть II. такожъ: Привѣтствованія Его Преосвященству Кирь Василию Поповичу, Еппу (Єпископу. — I. К.) Мункачовскому, въ день поставленія на Епископство 1838, и Его Царському Височеству Ерц. Гер. Франць Каролу, во время присутствія въ Львовѣ 1839, мною сочинени и печатани» [52, с. VII—VIII]). І лише після цього на окремій сторінці подається заголовок «Скитъ Манявскій», під яким на трьох сторінках вміщено дві поезії, перша з яких починається рядками: «Ахъ доле! шожъ ся стало? / Где ся наши пѣсни дѣли, / Пѣсни золотьи! / Думовъ русскихъ, чомъ так мало? / Ци навѣки занѣмѣли / Красни думы тьи?» [50, с. X—XI], а друга — «На могилѣ, — на зеленѣй / Зазуленька сива сѣла, / Закувала пѣснь вселеннѣй, / И свѣтами полетіла» [52, с. XII], після якої автор інформує: «(Сія слѣдуе при второй Части сего пѣснотворенія)». Отже,

можна припустити, що це поезія з другої частини поеми «Скит Манявський».

Після поезії п. н. «Почтенний Читателю!» (с. XIII—XXIX) надруковано роздуми автора про українську словесність й українську мову, які пізніше називатимуться передмовою до поеми «Скит Манявський», де узагальнено представлено тогочасні (на 1852 р.) погляди А. Могильницького у різних сферах: лінгвістичній, літературознавчій, культурологічній, релігійній, політичній, громадській. Ця публіцистика письменника характеризується високим художнім рівнем.

Власне, сама поема розпочинається з першої сторінки (нумерована уже арабською цифрою) «Введенієм» [52, с. 1—9], яке містить три уривки: перший — без назви [52, с. 1—3], а два інших — п. н.: «Розмова съ старцемъ» [52, с. 3—5] і «Опись скита зъ усть старця» [52, с. 5—9]. Після «Введенія» подається перша частина поеми «Скит Манявський» п. н. «Повѣсть перва игумена» [52, с. 10—71], яка складається із 25 нумерованих розділів під такими заголовками: «Основаніе скита» [52, с. 10—13], «Образъ стародавнего Галича» [52, с. 13—14], «Нынѣшний Галичъ» [52, с. 14—16], «Несподѣвана рада» [52, с. 17—20], «Покуса и блудъ инаковъ» [52, с. 20—26], «Гостина въ брусныхъ дверехъ» [52, с. 26—27], «Внутріе брусныхъ дверей» [52, с. 27—30], «Запросины» [52, с. 30—33], «Побѣда» [52, с. 33], «Путь пѣдземный» [52, с. 33—35], «Дальша вражда» [52, с. 35—36], «Выходъ зъ пещеры на бѣлый свѣтъ» [52, с. 36—37], «Молитва благодарственна» [52, с. 37], «Спочинокъ» [52, с. 38], «Пригоды Иоанникія» [52, с. 38—40], «Оѣисканье» [52, с. 41], «Сонне видѣніе» [52, с. 42—43], «Потѣкъ Скитець» [52, с. 43], «Находятъ воду пожаданну» [52, с. 43—45], «Блаженный камень» [52, с. 45—47], «Притулокъ чернцѣвъ въ блаженномъ камени» [52, с. 47—51], «Внутренне упорядкованье блаженного камня» [52, с. 54], «Первше запознаніе ся съ жителями гѣръ» [52, с. 54—57], «Находитъ пораду» [52, с. 57—65], «Уздоровленіе» [52, с. 65—71]. У кінці твору зазначено: «Конецъ повѣсти первой». Далі на двох сторінках подаються «Примѣчанія» [52, с. 71—72], після яких було представлено «Списокъ именъ и достоинствъ Господинѣвъ Предплатителей на I Часть Скита Манявского» (обс. 4 с.) [52, с. 73—76]. Видання завершували «Ошибки типографическіе» [52, с. 77].

Отже, на 77 сторінках (нумерованих арабськими цифрами) містяться: «Введеніє» (охоплює три уривки) і «Повѣсть перва ігумена», яка складається із 25 розділів. «Скит Манявський» приніс А. Могильницькому велику славу. Автора порівнювали з А. Міцкевичем, В. Шекспіром, Й. В. Гете. «На тлі дрібних ліричних поезій 50-х років (XIX ст. — *І. К.*), що публікувалися у тогочасній періодиці, твір справді справляв монументальне враження» [47, с. 140], — відзначає Осип Петраш.

У 1852 р. Могильницький написав полемічну статтю «Сісего рго домо suo» (як відповідь Гр. Школовозу з Вільшаниці на його критичні замітки про народну школу в Комарові), яку помістив у трьох номерах часопису «Вѣстникъ для Русиновъ Австрійскои державы» [17].

25 січня 1861 р. побачила світ газета «Слово», вихід якої вже у № 6 (11 лютого) привітав А. Могильницький і пообіцяв у часописі прислужитися справі захисту української мови і культури, «пробудження Русинов до нового житія умственного» [1]. Треба відзначити, що ім'я письменника дуже часто трапляється на сторінках «Слова», особливо 1861 р.

У № 10 «Слова» (с. 52) «Вп. Могильницькій Антоній, Нам.[існик] Богородчанській, пар.[ох] въ Бабчу» перебуває у списку «ревныхъ Русинѡвъ», які пропонуються населенню «до вибору на Депутатовъ до Союму краєвого Галицкогю». У додатку до № 14 «Слова» (с. 72) він знову фігурує як кандидат у депутати від Богородчан і Солотвина. У дописі «Изъ Станиславовскогю», опублікованому у № 15, читаємо: «Духовенство Богородчанскогю Намѣстничества переслало сими днями отъ имени своихъ прихожанъ Его ВПресов.[ященству] Кирь Митрополиту и руской Депутации довѣрительный адресъ, составленный самымъ же Намѣстникомъ, славнымъ нашей литературы двигателемъ, Антоніемъ Могильницкимъ. Достопамятный адресъ той звучить такъ...». І далі (с. 79—80) подається цей адрес, який можна вважати ще однією публікацією А. Могильницького.

Уже в № 21 «Слова» (с. 114) процитовано фрагмент виступу депутата А. Могильницького на засіданні крайового сейму у Львові 16 квітня 1861 р.: «По Г. Вѣтвицкѡмъ бере голосъ Г. Могильницькій (по руски): Слово попередника о милости суть намъ дороги, але на

слово полагати не можемъ; ми требуемъ чину, доказательствъ, щобы та милость обявилася въ собранью; ми просимо, щобы и skutки той милости перешли въ чинъ, бо суть тутъ ще раны не загоєны. Вы высоки маєткомъ, интеллигенцією, кохайте нашъ нарѣдъ, абысте не были голова безъ членовъ, а мы члены безъ головы. Покажѣтъ, жесьте братья, жесьте щирьи други, покажѣтъ, що въ р. 1848 милость, єдність и вольность не были слова, ино чины, а тогда всѣхъ обывателей облобызаемъ чи Ляхъ, чи Русинъ! (сильныи покляски)».

Неодноразово натрапляємо на ім'я А. Могильницького у «Слові» або його додатках за 1861 р. (№ 22, 24—27, 29, 30, 39, 41, 42, 49, 50, 62, 66, 69, 76). Ці повідомлення стосуються його діяльності як депутата крайового сейму у Львові або посла Державної думи у Відні.

А. Могильницький був визначним оратором. Про це свідчать зазначені панегірики, послання, звернення, а також дві промови, виголошені ним 1861 р. й оперативно опубліковані в газеті «Слово» п. н. «Слово Антонія Могильницкого, сказаное въ Думѣ державной на засѣданью дня 27 юнія с. г.» [54] і «Слово Антонія Могильницкого, сказаное въ комнатѣ послѣвъ Думы державной на засѣданью 26 юлія с. г.» [55]. Ось, до прикладу, слова з його промови, виголошеної в Державній думі 27 червня 1861 р.: «Въ справѣ языковѣй домагаємось, щобы нашъ языкъ, доси стѣлько поневѣряный, стѣлько запѣзнаваный, найшовъ разъ повне признане, щобы доставъ такожь свое право побѣчъ иншихъ братнихъ славянскихъ языковѣвъ въ школахъ и урядахъ»; «...Мои Панове, розвяжѣтъ пута, що на рукахъ носимо, розвяжѣтъ уста нашы, выскажѣтъ, що рѣвноправнѣсть стане ся дѣломъ для всѣхъ, — а побачите, скѣлько еще въ насъ жизненной силы. Въ скоромъ часѣ мати буде наша бесѣда все, що здѣбного творить сѣ до шкѣлы и до уряду.

Поza нами въ краю жиє сильна, многонадѣйна молодѣжь, она кипить жаром ревности для народного житя. Она жде лишь часу, щобы зъ сеи палати понѣсь ся по Галичинѣ окликъ рѣвноправности. Она рада силы свои пожертвовати на тоє, щоби мову руску ублагороднити, выобразовати и на той степень пѣднести, щобы вже бѣльше не посмѣвъ нѣкто выкидати сѣ изъ шкѣлы и урядѣвъ» [54].

Виголошена промова набула популярности серед громадськѣсти. Зокрема, Володимир Шашкевич, син Маркіяна Шашкевича, був

одним із перших, хто високо оцінив цей виступ Могильницького, і першим, хто висловився з цього приводу вже 12 липня 1861 р. у поезії, опублікованій окремим виданням через два тижні п. н. «Гомонь молодой Руси. Стихъ составленный именемъ русской молодежи зъ причины слова, виголошенного нашимъ Посломъ Преп. Антоніємъ Могильницькимъ на думѣ державной въ Вѣднѣ 27 Червня 1861 року, въ доказъ благодарности и глубокого почитанія» [61]. Через два місяці відгукнувся вже на обидві промови Юрій Федькович у сонеті «До нашого Батька Могильницького» [58]. Ці своєрідні присвяти Шашкевича і Федьковича з'явилися згодом, після Шевченкової смерті, коли потрібно було задекларувати нові можливості української літератури.

Наступна публікація А. Могильницького подана п. н. «Скитъ Манявскій. Дві начальні пісні з частини II» — цей текст оприлюднила газета «Слово» у № 100 за 1864 р. [34].

«Стариний Галичъ: уривокъ изъ «Скита Манявского» надруковано у «Читанці рускій для низшої гимназии. Часть II», яка 1866 р. вийшла друком у Львові [14].

1868 р. уривки з творів А. Могильницького п. н. «Думка («Ахъ не доле щожъ ся стало»)), «Думка («Колись Русинъ зъ-подъ Баскида»)), а також із «Скита Манявського» вміщено у «Рускій читанці для висшої гимназии», укладеній Олексієм Торонським [19].

Твори А. Могильницького або їх уривки п. н. «Борба за вотчину», «Любовь вотчины», «Русинъ-волякъ», «Скотарь на Подгорью. Частина съ поеми «Скитъ Манявскій» були надруковані у виданні «Читанка руска для низшихъ клясъ середнихъ школь. Часть I» [4], а «Згадка старини», «Думка», «Частина зъ поеми «Скитъ Манявскій», «Графъ на Габсбургу. Баляда изъ Шиллера» введені у другу частину «Читанки», яка вийшла у Львові 1871 р. Уклав видання Олександр Барвінський [21].

Таким чином, зазначені публікації (з яких три — «Пѣснь радостна», «Радостное Привитаніє», «Скитъ Манявскій» [46; 49; 52] — окремі видання) — весь відомий на сьогодні надрукований при житті письменника його творчий доробок.

Незважаючи на громадсько-політичну активність і принципову позицію А. Могильницького щодо захисту українства загалом і впровадження української мови зокрема, йому не надавалася відпо-

відна підтримка, а зрештою, і належна пошана. У листі від 30 грудня 1867 р. з с. Бабче до брата він з гіркою іронією писав: «Вамъ найщирѣйше ѳдданий: ексь-деканъ, ексь-окружный шкѳльный надзиратель, ексь-депутатъ и бувшій парламентарный великомовчальникъ въ меншости львѳвского сойму, ексь-посоль до рады державной, ексь-поеть, ексь-ексь-ексь и т. д., и т. д.» [60, № 24, с. 288].

Аж через місяць після смерті письменника про це сповістив часопис «Правда» у некролозі: «Дня 11 Серпня упокоився в 62-ім році жита Антін Могильницький, звісний галицко-русский поет. Покійний виступив з своїми першими творами еще перед 1848-им роком; однако лиш кілька літ займався поезією. Йосиф Левицький в своїй граматиці руского язика висмівав поетичні твори Могильницького, тому що не були, щодо ритму, написані на спосіб Державіна, а самого поета називав самоуком; але руска публика зовсім не зважала на критики псевдограматикаря и любувалася «Русином-вояком», «Скитом Манявским» и и. По кількох літах однак замовк поет и не видав навіть другої части Скита Манявского, о котру з многих сторін часто его допрошувано. Коли в 1861 р. зачалося в Австриї знов конституційне жите, вибраний був народом послом до сойму, а від сойму висланий враз з Литвиновичем, Куземським и и. до Ради державної в Відень. Тут прославився яко бесідник одною своєю мовою так, що всі Віденські німецькі газети з найбільшими похвалами о ній згадували, а декотрі, як Куранти Ostdeutsch Post, навіть біографії бесідника подавали. Жадна бесіда жадного руского посла в Відни не наробила такого фурору, а в Галицкім соймі хіба одна бесіда о. Качали в минувшій році. Велика шкода, що покійник не міг знаменитих своїх талантів більше зужиткувати, бо ледве був у нас котрий другий чоловік з подібними здібностями. Єго поетичні твори, хотя між тим література наша далеко на перед поступила, еще и нині мають свою ціну. — Вічная єму память!» (1873. — № 15. — С. 540).

Після публікації 1864 р. А. Могильницький замовк, стверджують літературознавці. Однак його твори друкувалися у різних читанках у 1866, 1868, 1871 рр. і пізніше, хоча не так активно, як він цього заслуговував.

Зокрема, «Русинь-воякъ», «Борба за вотчину», «Любовь вотчины», «Скотарь на Подгору. Частина съ поеми «Скитъ Манявс-

кій», «Старинный Галичъ. Урывокъ изъ «Скита Манявского» були вміщені в «Руску читанку для низшихъ клясъ середнихъ шкôль», яку уклав Юліян Романчук і друге видання якої вийшло 1879 р. [16; 31].

1881 р. твори «Любов вітчизни», «Скит Манявській. Урывокъ» запропонувала читачам «Антологія руска: Збірник найзнаменитіших творів руских поетів». Варто відзначити, що в цьому виданні були також представлені твори Петра Артемовського-Гулака, Івана Вагилевича, Івана Верхратського, Леоніда Глібова, Якова Головацького, Євгена Гребінки, Івана Гушалевича, Олександра Кониського, Миколи Костомарова, Івана Котляревського, Амвросія Метлинського, П. Падури (ймовірно, псевд. Григорія Цеглинського), Степана Руданського, Михайла Старицького, Корнила Устияновича, Миколи Устияновича, Юрія Федьковича, Івана Франка, А. Чужбинського (псевд. Олександра Афанасьєва), Володимира Шашкевича, Маркіяна Шашкевича, Тараса Шевченка [24].

«Народна думка» (уривок поезії «Згадка») з'явилася друком 1883 р. у збірнику «Людь зъ пòдь соломяной стрѣхи. Оповѣданя зъ минувшости. Книжочка 4» [25].

В однойменній рецензії на книгу Костя Лучаківського «Антін Любич Могильницький, його життя, його значення» (1888) І. Франко писав: «Лише через десять років (після смерті А. Могильницького. — *І. К.*) автор цієї статті спробував оживити пам'ять покійного поета. Між паперами покійного Навроцького я знайшов великий лист Могильницького, в якому, поряд з деякими особистими справами, було ціле гумористичне оповідання про одного старосвітського священика, обдуреного хитрим авантюристом. Це оповідання я опублікував у «Зорі» [59, с. 168]. «Великий лист Могильницького» — це його лист від 27 червня 1867 р. до сина Олександра, написаний німецькою мовою, що його І. Франко переклав і п. н. «Конгруа о. Жегаловича (Оповѣданє Ант. Любич Могильницького)» для характеристики «повѣстярского таланту о. Могильницького» [23, с. 4] з невеликою передмовою помістив у № 1 літературно-наукового і громадсько-культурного всеукраїнського журналу-двомисячника «Зоря» за 1884 р. [23]. У № 12 цього ж часопису за той же рік І. Франко друкує другу, ширшу, версію оповідання під загальним заголовком «Єще про конгруа о. Жегаловича» [22]. На нашу думку, варто було б зупинитися на твердженнях І. Франка про А. Могиль-

ницького ширше і докладніше, бо він їх висловлював, як вдалося з'ясувати, у 4 листах і в 25 публікаціях, отож був чи не найбільш активним популяризатором життя і творчості А. Могильницького.

Найповніше на сьогодні зібрання творів А. Могильницького вийшло накладом «Зорі» 1885 р. у Львові, в друкарні Товариства імені Шевченка, п. н. «Письма Антонія Любичь Могильницкого» [48]. У це видання насамперед увійшов «Скитъ Манявскій (Пѣснотворъ эпичный, основаный на повѣстьяхъ народныхъ)» [48, с. 5]. Порівняно зі «Скитом Манявским» 1852 р. «Скитъ Манявскій» 1885 р. суттєво інший: дещо змінилися підзаголовок і назви розділів поеми, її структура. Видання 1885 р. починається з «Введеня», тобто відразу подається власне поема, без присвят та звертань. У виданні 1885 р. «Повѣсть перва игумена» [52, с. 10] стає «Повѣстю игумена» [48, с. 14]. Перший розділ називався «Основаніе Скита» [52, с. 10], а у виданні 1885 р. — «Основане Скита» [48, с. 14]. У виданні 1885 р. на початку першого розділу з'являється додаткових вісім рядків, які чомусь перенесені з кінця «Введеня» [48, с. 14]. Розділи «Повѣсти игумена» нумеруються римськими цифрами, чого не було у виданні 1852 р. Назва сьомого розділу у виданні 1852 р. подавалася так: «Внутріе брусныхъ дверей» [52, с. 31], у виданні 1885 р. — «Внутро брусныхъ дверей» [48, с. 31], шістнадцятого розділу — відповідно «Отъисканье» [52, с. 41] і «Одшукане» [48, с. 42], сімнадцятого — відповідно «Сонне видѣніе» [52, с. 42] і «Сонне видѣне» [48, с. 45], дев'ятнадцятого — «Находятъ воду пожаданну» [52, с. 43] і «Находятъ воду пожадану» [48, с. 47], двадцять другого — «Внутренне упорядкованье блаженного камня» [52, с. 51] і «Внутренне упорядковане блаженного камня» [48, с. 54], двадцять третього — «Первше запознаніе ся съ жителями гѣръ» [52, с. 54] і «Перше запѣзнане зъ жителями гѣръ» [48, с. 57], двадцять п'ятого — «Уздоровленіе» [52, с. 65] і «Уздоровлене» [48, с. 69]. Про «Конецъ повѣсти первои» [52, с. 71] у виданні 1885 р. вже не згадується [48, с. 74], а «Примѣчанія» [52, с. 71] стали — «Поясненія» [48, с. 74], кількість яких скоротилася відповідно з 11 до 9.

Із поетичних творів у «Письма...» ввійшли також балада «Русинь-воякъ», написана в Комарові 14 березня 1849 р. [48, с. 77—96]; «Судьба поета», створена в Комарові 1 квітня 1850 р. [48, с. 97—105]; переклад балади Ф. Шіллера «Графъ на Габсбургу» [48,

с. 106—11], яка вперше була надрукована у «Зорі Галицкій» у ч. 39 і 40 за 1849 р.; «Згадка» (поезія написана в 1839 р.) [48, с. 112—114]; «Рідна мова» (1839 р.) [48, с. 115—117]; «Где ся наши пѣсни дѣли?» [48, с. 118—120]. Після останньої поезії відразу вміщено примітку упорядника Омеляна Партицького: «Поезія тота друкована була въ Перемыскѣмъ выданю «Скита Манявского» зъ року 1852» [48, с. 120]. У нашому дослідженні вже вказувалося, що ця поезія [52, с. X—XI] разом з іншою — «На могилѣ — на зеленѣй» [52, с. XII] — передували передмові до «Скиту Манявського» 1852 р. Далі під узагальненим заголовком «Привѣты» укладач помістив відомі вже нам з попередніх публікацій, але дещо зі зміненими назвами такі твори: «Пѣснь радостна по причинѣ поставленя Василя Поповича, катедральной церкви Пряшѣвской крилошанина, на епископа Мункачѣвской епархіи» [48, с. 119—125] (у примітці зазначено: «Пѣсня написана року 1838 видѣ имени питомцѣвъ Львовской семинарії генеральной. Актѣ поставленя ѡдбувъ ся въ церквѣ св. Юра») [48, с. 119]; «Радостне привитане Єго цѣсарско-королевского Высочества ерцгерцога Францѣ Карля во Львовѣ мѣсяца Вересня 1839» [48, с. 125—127]; «Михайлу Куземскому, Предѣдателеви Головной Рады, неутомленому заступникови sprawy народной» (1850) [48, с. 128—133]; «Єго Преосвященству, епископу Перемыскому, кирѣ Григорію Яхимовичу, покровителеви и заступникови имени руского» (1852) [48, с. 133—135] (ця посвята розпочинала «Скит Манявський» видання 1852 р.).

«Прозу» (за класифікацією укладача О. Партицького) у «Письмах...» представляють такі твори: «Гадки о рускѣмъ язычѣ», написані в Комарові в січні 1852 р. [48, с. 139—150] (нагадаємо, що це роздуми А. Могильницького про мову, які п. н. «Почтенний Читателю!» передували «Скиту Манявському» видання 1852 р.); «Бажаня Русинѣвъ» [48, с. 151—160] — це «Слово Антонія Могильницького, сказаное въ Думѣ державной на засѣданью дня 27 юнія с. г.» [55]; «Слово о повинностехъ пѣдданныхъ, а передовѣмъ священникѣвъ къ цѣсарю и отечеству, голошене передѣ зѣбранемъ алюмнѣвъ семинарії гр.кат. въ Львовѣ дня 19-го Падолиста 1839» [48, с. 161—176]. Як бачимо, первісні назви дещо змінені або й інші. На наш погляд, ці твори належать радше до публіцистики, ніж до прози.

У третій частині «Писем...» (позначена літерою В; заголовок — «Додатокъ») вміщено чотири твори: «Скита Манявського

часть друга (Урывок)» [48, с. 179—187], про що укладач у примітках інформує: «Наведений уривокъ зъ другої части Скита Манявского помѣщенный бувъ въ «Словѣ» зъ р. 1864» [48, с. 187]; «Пробуждене бандуриста» [48, с. 187—188], до якого теж є коментар: «Пѣснь тота мала бути одповѣдею на запытане: «Где ся наши думы дѣли?» Автор обѣцявъ єѣ докѣнчити при другѣй части «Скита Манявского», однакъ, крѣмъ дрѣбного уривку, часть та не появилась, отже и пѣсня позѣстала недокѣнчена» [48, с. 187—188] (йдеться про поезію, яка у виданні «Скит Манявський» розпочиналася словами: «На могилѣ, — на зеленѣй / Зазуленька сива сѣла» [52, с. XII]; «Конгруа о. Жегаловича» [48, с. 189—197] (твір, перекладений І. Франком з німецької мови і опублікований у «Зорі» [23, с. 4]); «Рѣчь говорена предъ Єго Величествомъ Францѣшкомъ Іосифомъ І дня 29 Жовтня 1851 при тріумфальнѣй брамѣ въ Майданѣ Станиславѣвского округа» [48, с. 197—201] (промова, виголошена німецькою мовою і переважно нею надрукована в «Зорі Галицкій» [52]).

Видання «Письма...» завершують стаття Омеляна Партицького «Литературна дѣяльність Антона Любичь Могильницкого» [48, с. 203—214] і «Перегляд».

1885 р. у № 20 часопису «Зоря» була опублікована поезія «Наша святыня» [26], яку редакція вмістила під рубрикою «Зъ поезій Антона Любичь Могильницкого» з короткою приміткою: «Вже по надрукованю въ «Библиотечѣ «Зорѣ» «Писемъ» Могильницкого надѣслано намъ газету «Новины», видавану у Львовѣ от. Ив. Гушалевицемъ въ першѣмъ кварталѣ року 1849. Въ числахъ 6—10 находить ся тамъ обширнѣйша поезія Могильницкого пѣдъ заг. «Ученымъ членамъ Матицы Руской — Нового року». Надѣмось, що читателѣ «Зорѣ» радо повитають два пониже наведени уривки зъ тої поезіи, въ котрыхъ мѣстятъ ся здорови гадки, добра и розумна рада и наука не лишъ «для членѣвъ Матицы», але въ загалѣ и для кожного Русина. Цѣлої поезіи не помѣщаемо, разъ що она объемомъ для «Зорѣ» надто обширна, а въ друге тому, що въ нѣй наводить ся множество назвъ и именъ такъ зъ митології якъ и зъ литературы рѣжныхъ народовъ, що вправдѣ похвально свѣдчить о образованію поета, але загального интересу не збудить». З цієї примітки стає зрозуміло, що в «Письма...» не ввійшла велика поезія

«Ученим членам Матиці Руської» і що «Зоря» п. н. «Наша святиня» опублікувала з неї лише два уривки.

Наступного, 1886, року на уривки з творів «Скит Манявський» і «Згадку» натрапляємо у виданні «Руска Читанка для III класы шкіль середных и семінарій учительских» [33], а «Заплата бандуристам» і «Гадки о рускім язичѣ» вміщено в аналогічній читанці для четвертого класу [20]. Обидві читанки уклав О. Партицький. Фрагмент балади «Русинь-воякъ» подано у третьому виданні читанки для нижчих класів середніх шкіл, укладеної Юліаном Романчуком [32]. Поезія «Рідна мова» розпочинає «Календарь иллюстрованный товариства «Просвѣта» на рѣкъ звичайный 1887. Рочникъ десятии» [29].

1887 р. поезію «Стихъ радостный въ день именинъ Григорія Яхимовича, ректора генеральной Семинаріи, произнесена Алунами Семинаріи генеральной обр. гр. кат. Року 1838» опублікував журнал «Бесѣда» [56].

Варто згадати і розвідку Костя Лучаківського «Антонъ Любичъ Могильницькій; его жите, его значѣне», яка була надрукована у Львові без дати, але за змістом можна стверджувати, що вона вийшла, ймовірно, 1887 чи 1888 р. (коли вже була опублікована рецензія на неї І. Франка). У цьому виданні К. Лучаківський вмістив у хронологічній послідовності кілька творів Могильницького: «Голось радости въ день именинъ его преподія Григорія Яхимовича» [18, с. 51—63] (із приміткою у кінці твору: «Зъ рукописи самого поета друковано по раз першій» [18, с. 63]; К. Лучаківський вважав, що твір виголошено 6 лютого 1838 р. і є «першою пробою литерацкою А. Л. Могильницького» [18, с. 21]); «Ода (Поетичне закінчене «Слова о повинностяхъ»)» [18, с. 63—64] (із зазначенням: «Друковано зъ автентичной рукописи самого автора» [18, с. 64]); «Homilia do p. Wazylego» (13 січня 1840 р.) — польською мовою з епіграфом: «Tempora mutantur et nos mutamur in illis» [18, с. 64—66], з уточненням у кінці твору: «Друковано на першій разъ зъ автентичной рукописи самого поета» [18, с. 66]; «Homilia do Dumytrego» (21 листопада 1841 р.) [18, с. 66—70] — польською мовою із зазначенням, що твір друковано вперше з автентичного рукопису поета [18, с. 7].

1887 р. баладу «Русинь-воякъ» укотре оприлюднила «Читанка для молодѣжи», яку уклав Василь Ільницький [30]; поезію «Рідна

мова» подала «Библиотека для молодѣжи» «[Виданя «Руской Бесѣды» въ Чернѳвцяхъ]. Редакторъ Омелян Поповичъ. Рочникъ III. Книжечка 12» [28].

1899 р. поема «Скит Манявський» була надрукована польською мовою п. н. «Skit Maniawski. Rapsod epiczny, osnuby na tle powiesci ludowych, prez Antoniego Mogilnickiego : przeklady z literatury ruskiej» [63].

Згодом, 1901 р., Осип Мончаловський опублікував окремим виданням розвідку «Стихъ радостный А. Л. Могильницкаго. Галицко-русскій литературный памятникъ 1838 г.» [44], де на с. 6—14 подав «Стихъ радостный» «въ его буквальномъ видѣ» [44, с. 6], перед тим на третій сторінці зазначивши: «Это стихотворение, печатаемое здѣсь впервые», мабуть, не знаючи, що цей твір ще 1887 р. опублікували К. Лучаківський у дослідженні «Антонъ Любичъ Могильницкій; его жите, его значѣне» і журнал «Бесѣда» [56]. Того ж 1901 р. О. Мончаловський умістив свою розвідку «Стихъ радостный А. Л. Могильницкаго...» у «Научно-литературный сборникъ» [45].

На поезію «Пробуди ся, соловію» натрапляємо у листі А. Могильницького до Якова Головацького від 10 липня 1848 р., опублікованому 1905 р. у «Записках Наукового товариства ім. Шевченка» [3].

1906 р. у Львові, в друкарні Наукового товариства ім. Шевченка, товариство «Просвіта» видало третьою книжкою у бібліотеці «Руска письменність» «Твори Маркіяна Шашкевича, Якова Головацького, Николи Устияновича, Антона Могильницкаго» [11], де коротка біографія останнього, його твори, «приписки» зайняли с. 497—611. У видання ввійшли вже раніше опубліковані твори А. Могильницького, а саме: 1. «Рідна мова»; 2. «Згадка»; 3. «Ученим членам Рускої Матиці (Нового року 1849)»; 4. «Русин вояк»; 5. «Граф на Габсбургу. Балада (перевід з Шіллера)»; 6. «Где наші пісні» (після цього твору зазначено: «Ся пісня мала наступити при другій часті Скита Манявского, котра однак ж не вийшла») [11, с. 539]; 7. «Скит Манявський (Піснотвір епічний, оснований на повістях народних)» (на відміну від видання 1852 р., починається відразу, як і в «Письмах...» (1885), з «Введеня»). Після усіх творів подано «Приписки», які складаються із двох частин: «1. Пояснення» і «2. Доповнення». «Пояснення» — це докладні примітки до змісту

кожного із семи творів. «Доповнення» містять додаткову інформацію про інші твори, написані А. Могильницьким, і «цікавіші частини деяких із цих його творів» [11, с. 611], зокрема із творів: «Піснь радостна», «Судьба поета», «З передмови до Скита Манявського».

1906 р. часопис «Руслан» уперше надрукував гумористичний твір А. Могильницького «Nocleg na czerwanych brzegach i jazda dziadami» [35].

1908 р. у Києві вийшла «Українська Муза: Поетична антологія (Котляревський, Артемівський-Гулак, Боровиковський, Гребінка, Шашкевич, Устиянович, Головацький, Могильницький, Костомаров, Метлінський)» [43], до якої ввійшли окремі твори А. Могильницького, зокрема: «Рідна мова», «Згадка», «Образ стародавнього Галича», «Потік Скитець (уривок)», «Побіда». Отже, знову публікуються «Рідна мова», «Згадка...», які вже друкувалися неодноразово, а також розділи «Скиту Манявського»: 2-й — «Образ стародавнього Галича», 18-й — «Потік Скитець (уривок)», 9-й — «Побіда» — подаються як окремі поезії. Стосовно цієї антології, варто зауважити, що ім'я А. Могильницького, можливо, чи не вперше з'явилося у виданні, яке вийшло на східноукраїнських землях, що є свідченням значимості його постаті не лише як регіонального, західноукраїнського, письменника, а й як представника письменства України, починаючи з великого Івана Котляревського.

Уже на знайому за публікацією у «Записках НТШ» (1905) поезію «Пробудися, соловію...» [3] натрапляємо у виданні «Кореспонденція Якова Головацького в літах 1835—49», яке побачило світ у Львові 1909 р. [40].

А. Крушельницький ввів у свою «Руску читанку: Для третьої класи середніх шкіл» (1911) як окрему поезію «Нинішній Галич» — третій розділ «Скиту Манявського» [36].

1913 р. у Львові вийшли друком «Твори Николи Устияновича і Антона Могильницького» [8] з приміткою: «Видане друге». Справді, воно ніби повторює видання «Творів Маркіяна Шашкевича, Якова Головацького, Николи Устияновича, Антона Могильницького» 1906 р. [11], однак це стосувалося лише творів двох останніх письменників. Хоча й щодо них є відмінності. Наприклад, у видання 1913 р. додалися два розділи: «Поезія», який цілком тотожний виданню 1906 р., і «Проза», що презентує нові твори: «Слово о повинностях»

і «Гадки о рускім язичі». Дещо змінилися і «Приписки», у яких під пунктом першим подано «Доповнення», під другим — «Пояснення».

Державне видавництво художньої літератури 1957 р. видало «Антологію української поезії», до першого тому якої ввійшли «Рідна мова», «Где наші пісні?», «Образ стародавнього Галича» (уривок з поеми «Скит Манявський») А. Могильницького [41].

У радянський час А. Могильницький найбільш повно представлений у виданні 1965 р. «Письменники Західної України 30—50-х років XIX ст.», де він фігурує поряд із Маркіяном Шашкевичем, Іваном Вагилевичем, Яковом Головацьким, Миколою Устияновичем, Іваном Гушалевичем, Олександром Духновичем. Тут на 70 сторінках уміщено його коротку біографію і поезії: «[Рідна мова]»; «Згадка старовини»; «[Пробудися, соловію...]»; «Ученим членам Руської Матиці (Нового року 1849)»; «Русин вояк (балада)»; «Судьба поета»; «Скит Манявський (Піснетвореніє епіческоє, основане на повістях протонародних руських)»: уривки: «Введеніє»; «Розмова з старцем»; «Опис скита з уст старця»; «Образ стародавнього Галича»; «Нинішній Галич»; статті: «Передмова до поеми «Скит Манявський»; листи: 1) до Я. Головацького (24 лютого 1848 р.); 2) до Я. Головацького (10 липня 1848 р.) [38]. Видавці намагалися максимально зберегти мовні особливості творів письменника, однак дотримувалися правопису 60-х рр. XX ст., що давало можливість без труднощів розуміти текст творів.

Із творчістю А. Могильницького була ознайомлена й українська діаспора. Зокрема, уривок зі «Скиту Манявського» і поезія п. н. «Рідна мова» були опубліковані в «Літературній Бойківщині» (Філадельфія) за 1969 р. [53].

У період т. зв. перебудови, 1987 р., видавництво «Наукова думка» випустило у серії «Бібліотека української літератури» том поетичних творів п. н. «Українські поети-романтики» [42], де фігурують імена Левка Боровиковського, Опанаса Шпигоцького, Ізмаїла Срезневського, Миколи Маркевича, Амвросія Афанасьєва-Чужбинського, Віктора Забіли, Михайла Петренка, Олександра Корсуна, Якова Щоголева, Тимка Падури, Маркіяна Шашкевича, Івана Вагилевича, Якова Головацького, Миколи Устияновича, Антона Могильницького, Івана Гушалевича. До збірника ввійшли такі поетичні твори А. Могильницького: «[Рідна мова]»; «Згадка старовини»; «[Пробудися,

соловію...]); «Ученим членам Руської Матиці (Нового року 1849)»; «Судьба поета»; «Скит Манявський (Уривки з поеми): [Заспіви до першої та другої частини]»; «Введеніє»; «Розмова з старцем»; «Опис скита з уст старця»; «Образ стародавнього Галича»; «Нинішній Галич». Видання споряджено довідковим матеріалом у вигляді приміток.

За роки незалежності України не можна відзначити серйозного зацікавлення щодо опублікування творів А. Могильницького.

У «Галицькому слові» за 2 березня 1991 р. надруковано другий розділ «Скиту Манявського» п. н. «Образ старинного Галича».

Вірш «Рідна мова» 1991 р. вміщено на сторінках газет «Дзвони Підгір'я» за 26 березня і «Агро» за 19 жовтня.

1993 р. була перевидана «Українська муза. Поетична антологія» 1908 р. [41], де на тих же сторінках (107—112) містяться ті ж поезії А. Могильницького: «Рідна мова», «Згадка» і розділи поеми «Скит Манявський»: «Образ стародавнього Галича», «Потік Скитець» і «Побіда».

У хрестоматії «Історія української літературної критики та літературознавства» (1996) опубліковані «Передмова до поеми «Скит Манявський» і «Гадки о рускім язиці» А. Могильницького [37].

2001 р. у збірнику «Лірвак з-над Сяну», що вийшов у Перемишлі, було надруковано вступ до поеми «Скит Манявський» п. н. «Почтенний Читателю» [39].

Отже, представивши у хронологічній послідовності усі відомі й віднайдені нами друки А. Могильницького, можемо стверджувати, що повного видання творчого спадку цього письменника не було ні за його життя, ні у другій половині XIX ст., а тим більше — впродовж XX ст. Найповнішим виданням можна вважати «Письма Антонія Любич Могильницького» 1885 р., укладені О. Партицьким. Однак це видання на сьогодні стало раритетом і доступне лише обмеженому колу науковців, а через тогочасний правопис важке для сприйняття сучасним читачем. Назріла нагальна необхідність сучасного видання спадщини А. Могильницького, яке повинно ґрунтуватися на автентичних рукописах автора і його прижиттєвих публікаціях, яке до того ж можна доповнити ніколи не друкowanими віршем «Различные степени вѣка человеческого», статтею «Опис Галича топографическій» і кількома листами, які зберігаються у

відділі рукописів Львівської національної наукової бібліотеки України ім. В. Стефаника (ф. 11 (Барвінських), ф. 36 (Я. Ф. Головацького), ф. 68 (Р. І. Моха), ф. 77 (А. С. Петрушевича), ф. 164 (А. С. Могильницького). Таке видання могло би стати виявом пам'яті і пошани до Антона Могильницького — з нагоди 200-річчя від дня його народження, яке відзначатиметься 3 березня 2011 р.

1. *А. Мог.* Зъ подъ Богородчанъ / *А. Мог.* // Слово. — 1861. — № 6. — С. 4(28).
2. *Горак Р.* Микола Устиянович : роман-есе / *Р. Горак, Я. Гнатів* // Жовтень. — 1989. — № 4. — С. 13—43; № 5. — С. 20—72.
3. Лист *А. Могильницького* до *Я. Головацького* // Записки Наукового товариства ім. Шевченка. — Львів, 1905. — Т. LXVI. — С. 55—58.
4. *Могильницький А.* Борба за вотчину; Любовъ вотчины; Русинъ-воякъ; Скотарь на Подгорью. Частина съ поеми «Скитъ Манявскій» / *А. Могильницький* // Читанка руска для низшихъ класъ середнихъ школъ. Часть I. — Львів : Друкарня Института Ставропігійського, 1871. — 466 с. — Твори *А. Могильницького*: с. 408—413, 415—423, 441—442.
5. *Могильницький А.* Графъ на Габсбургу / *А. Могильницький* // Зоря Галицка. — 1849. — № 39. — С. 233—234; № 40. — С. 239—240.
6. *Могильницький А.* Згадка старовини / *А. Могильницький* // Вѣнокъ Русинамъ на обжинки. — Відень, 1847. — Ч. 2. — С. 42—44.
7. *Могильницький А.* Оученымъ членамъ Матици Рускои (Нового року 1849) / *А. Могильницький* // Новины. — 1849. — № 6. — С. 23—24; № 7. — С. 28; № 9. — С. 37—38; № 10. — С. 40—44.
8. *Могильницький А.* Поезії : 1. Рідна мова; 2. Згадка; 3. Ученим членам Рускої Матиці; 4. Русин воякъ; 5. Граф на Габсбургу; 6. Судьба поета; 7. Где нашѣ пісні; 8. Скит Манявскій. Проза : 1. Слово о повинностях; 2. Гадки о рускім язичі / *А. Могильницький* // Твори Николи Устияновича і Антона Могильницького. — Вид. 2-ге. — Львів : Друкарня Наукового Товариства ім. Шевченка, 1913. — С. 339—507.
9. *Могильницький А.* Радостное Привитаніе Его Цѣсарско-Королевского Высочества Срц-Герцога Францѣшка Карля во Львовѣ Мѣсяца Септемврія 1839 / *А. Могильницький* // Перемышлянинъ : Мѣсяцословець достопамятностей народныхъ на рѣкъ 1851. — Перемышль, 1851. — С. 39—42.
10. *Могильницький А.* Рідна мова [Поезія у тексті промови «Слово о повинностяхъ пѣдданныхъ»] / *А. Могильницький* // Вѣнокъ Русинамъ на обжинки. — Відень, 1847. — Ч. 2. — С. 23—26.
11. *Могильницький А.* Рідна мова; Згадка; Ученим членам Рускої Матиці; Русин воякъ; Граф на Габсбургу; Где нашѣ пісні; Скит Манявскій /

- А. Могильницький // Твори Маркіяна Шашкевича, Якова Головацького, Николи Устияновича, Антона Могильницького. — Львів : Друкарня Наукового Товариства імені Шевченка, 1906. — С. 499—617.
12. *Могильницький А.* Русинь воякъ : балада / А. Могильницький // Зоря Галицка. — 1849. — Ч. 29—33, 35.
  13. *Могильницький А.* Слово о повинностехъ по́дданыхъ ко Царю и Отечеству, голошене передь достойними Настоятелями и Честными Гостями, до питомцѣвъ греч. кат. семинарии у Львовѣ дня 9 листопада 1839 г. / А. Могильницький // Вѣнокъ Русинамъ на обжинки. — Відень, 1847. — Ч. 2. — С. 1—33.
  14. *Могильницький А.* Стариний Галичъ : уривокъ изъ «Скита Манявского» / А. Могильницький // Читанка руская для низшої гимназии. — Львів, 1866. — Часть II. — 295 с. — Твори А. Могильницького: с. 220—221.
  15. *Могильницький А.* Судьба поета / А. Могильницький // Зоря Галицка. — 1851. — Ч. 33. — С. 200; Ч. 36. — С. 216; Ч. 37. — С. 223—224.
  16. *Могильницький А.* Борба за вотчину; Любовь вотчины; Скотарь на Подгору. Частина съ поеми «Скитъ Манявскій»; Стариний Галичъ. Уривокъ изъ «Скита Манявского» / А. Могильницький // Руска Читанка для низшихъ клясъ середныхъ шкѣль. Часть 1. Уложивъ Юліянъ Романчукъ. Видане друге. Томъ 2. — Львѣвъ : Друкарня Товариства имени Шевченка, 1879. — С. 246—250, 268—269.
  17. *Могильницький А.* Cicero pro domo suo / Антоній Могильницький // Вѣстникъ для Русиновъ Австрійской державы. — 1852. — Ч. 88. — С. 350; Ч. 89. — С. 354—355; Ч. 90. — С. 358—359.
  18. *Могильницький А.* Голось радости въ день именинь Его Преподобія Григорія Яхимовича; Ода (Поетичне закончене «Слова о повинностехъ»); Nomilia do p. Bazulego; Nomilia do Dumytrego / А. Могильницький // Лучаковскій К. Антонъ Любичъ Могильницький; его жите, его значѣне. — [Львів, б. р.]. — С. 51—70.
  19. *Могильницький А.* Думка («Ахъ доле шожъ ся стало»); Думка («Колисъ Русинь зъ-подъ Баскида»); Скитъ Манявскій / А. Могильницький // Руская читанка для высшой гимназии / составлена А. Торонским. Т. 3. Ч. 1. — Львів, 1868. — С. 324—349.
  20. *Могильницький А.* Заплата бандуристамъ; Гадки о рускимъ языкѣ / А. Могильницький // Руска читанка для IV клясы шкѣль середныхъ и семинарий учительскихъ / уложивъ Ом. Партицкій. — Львѣвъ : Друкарня Товариства имени Шевченка, 1886. — С. 134, 272.
  21. *Могильницький А.* Згадка старини; Думка; Частина зъ поеми «Скитъ Манявскій»; Графъ на Габсбургу. Баляда изъ Шиллера / А. Могильницький // Руска Читанка для высшой гимназии / уложивъ Александеръ Бар-

- виньській. Часть втора. Писана словесность. Вѣддѣль І. Вѣдъ Котляревского до р. 1860. — Львѣв, 1871. — С. 329—346.
22. *Могильницькій А.* Єще про Конгруа о. Жегаловича [Друга ширша редакція оповѣданнѣ] / *А. Могильницькій // Зоря.* — 1884. — № 12. — С. 91—94.
  23. *Могильницькій А.* Конгруа о. Жегаловича : [оповѣданнѣ, подане в листі *А. Могильницького* до сина Олександра від 25 червня 1867 р.] / *А. Могильницькій* ; публ. з передм. і пер. з нѣм. *І. Франка // Зоря.* — 1884. — № 1. — С. 4—5.
  24. *Могильницькій А.* Любов вѣтчизни; Скит Манявській : уривок / *А. Могильницькій // Антологія руска : збѣрник найзнаменитѣйших творѣв руских поетѣв.* — Львѣв : Друкарня Товариства імени Шевченка, 1881. — С. 17, 105.
  25. *Могильницькій А.* Народна думка : [уривок поезіі «Згадка»] / *А. Могильницькій // Людѣ зъ пѣдѣ соломяной стрѣхи. Оповѣданнѣ зъ минушности. Книжочка 4.* — Львѣв : Комітет видавництва книжечок народних, 1883. — С. 30—32.
  26. *Могильницькій А.* Наша святѣня / *А. Могильницькій // Зоря.* — 1885. — № 20. — С. 234.
  27. *Могильницькій А.* Пресвѣтлому Високопочтенѣйшему Михаилу Куземскому. Предсѣдателеви Головної Рады, неумоленному заступникови справи народной Голосѣ благодаренія Галичанѣ. 1850 / *А. Могильницькій // Зоря Галицка.* — 1850. — Ч. 19. — С. 115—116.
  28. *Могильницькій А.* Рѣдна мова / *А. Могильницькій // Библиотека для молодѣжи [Виданнѣ «Руской Бесѣды» вѣ Чернѣвцях].* Редакторѣ Омелянѣ Поповичѣ. Рочникѣ III. Книжечка 12. — Черновцы : Изъ печати *Г. Чоппа*, 1887. — С. 166—168.
  29. *Могильницькій А.* Рѣдна мова / *А. Могильницькій // Календарѣ иллюстрованный товариства «Просвѣта» на рѣкъ звичайный 1887.* — Львѣв : Друкарня Товариства імени Шевченка, 1886. — С. 1.
  30. *Могильницькій А.* Русинѣ воякѣ / *А. Могильницькій // Ильницькій В.* Читанка для молодѣжи. — Львѣвѣ : Друкарня Товариства імени Шевченка, 1887. — С. 43—61.
  31. *Могильницькій А.* Русинѣ воякѣ / *А. Могильницькій // Руска читанка для низшихъ клѣсь середныхъ шкѣль. Часть 1. Уложивѣ Юліанѣ Романчукѣ.* Видане друге. Т. 1. — Львѣвѣ : Друкарня Товариства імени Шевченка, 1879. — С. 225.
  32. *Могильницькій А.* Русинѣ воякѣ / *А. Могильницькій // Руска Читанка для низшихъ клѣсь середныхъ шкѣль. Часть 1. Уложивѣ Юліанѣ Романчукѣ.* Том І-ій, для 1-ої клѣси. Видане третє. — Львѣвѣ : Друкарня Товариства імени Шевченка, 1886. — С. 242.

33. *Могильницькій А.* Скит Манявській; Згадка / *А. Могильницькій* // *Руска Читанка для III кляси шкіль середныхъ и семінарій учительскихъ / уложивъ Ом. Партицкій.* — Львѡвъ : Друкарня Товариства имени Шевченка, 1886. — С. 231, 300.
34. *Могильницькій А.* Скит Манявский. Дві начальні пісні з ч. II / *А. Могильницькій* // *Слово.* — 1864. — № 100.
35. *Могильницькій А.* Nocleg na czerwanym brzegach i jazda dziadami / *А. Могильницькій* // *Руслан.* — 1906. — Ч. 26—28.
36. *Могильницький А.* Нинішній Галич / *А. Могильницький* // *Крушельницький А.* *Руска читанка : для третьої кляси середніх шкіл.* — Львів : Наукове Товариство ім. Т. Шевченка, 1911. — С. 262—263.
37. *Могильницький А.* Передмова до поеми «Скит Манявський»; Гадки о рускім язичі / *А. Могильницький* // *Історія української літературної критики та літературознавства : хрестоматія : у 3 кн.* — К. : Либідь, 1996. — Кн. 1 : навч. посіб. / за заг. ред. П. Федченка. — С. 181—191.
38. *Могильницький А.* Поезії: [Рідна мова]; Згадка старовини; [Пробудися, соловію...]; Ученим членам руської матиці (Нового року 1849); Русин вояк (Балада); Судьба поета; Скит Манявський (Піснетвореніє епічеськос, основане на повістях простонародних руських): уривки: Введеніє; Розмова з старцем; Опис скита з уст старця; Образ стародавнього Галича; Нинішній Галич; Статті: Передмова до поеми «Скит Манявський»; Листи: 1. До Я. Головацького; 37. До Я. Головацького / *А. Могильницький* // *Письменники Західної України 30—50-х років XIX ст.* — К. : Дніпро, 1965. — С. 425—489.
39. *Могильницький А.* Почтенний Читателю (вступ до поеми «Скит Манявський») / *А. Могильницький* // *Лірвак з-над Сяну: Перемиські друки середини ХХІ століття / упоряд. Володимир Пилипович.* — Перемишль : Друкарня видавництва Отців Василян «Місіонер», 2001. — С. 211—222.
40. *Могильницький А.* Пробудися, соловію... / *А. Могильницький* // *Кореспонденція Якова Головацького в літах 1835—49.* — Львів, 1909. — С. 265—266.
41. *Могильницький А.* Рідна мова; Где наші пісні?; Образ стародавнього Галича (Уривок з поеми «Скит Манявський») / *А. Могильницький* // *Антологія української поезії.* — К. : Державне вид-во художньої л-ри, 1957. — Т. 1. — С. 197—200.
42. *Могильницький А.* [Рідна мова]; Згадка старовини; [Пробудися, соловію...]; Ученим членам Руської Матиці (Нового року 1849); Судьба поета; Скит Манявський (Уривки з поеми) / *А. Могильницький* // *Українські поети-романтики : поет. твори / упорядкув. і прим. М. Л. Гончар*

- рука ; вступ. ст. М. Т. Яценка ; ред. тому М. Т. Яценко. — К. : Наукова думка, 1987. — С. 456—487.
43. *Могильницький А.* Рідна мова; Згадка; Образ стародавнього Галича; Потік Скитець : уривок; Побіда / А. Могильницький // Українська Муза : поетична антологія (Котляревський, Артемовський-Гулак, Боровиковський, Гребінка, Шашкевич, Устиянович, Головацький, Могильницький, Костомаров, Метлінський). — К., 1908. — Вип. 1. — С. 107—112.
  44. *Мончаловській О. А.* Стихъ радостный А. Л. Могильницкаго. Галицко-русскій литературный памятникъ 1838 г. / О. Мончаловській. — Львовъ, 1901. — 16 с.
  45. *Мончаловській О. А.* Стихъ радостный А. Л. Могильницкаго: Галицко-русскій литературный памятникъ 1838 г. / О. Мончаловській // Научно-литературный сборникъ. — Львовъ, 1901. — С. 218—226.
  46. Пѣснь радостна. Съ пригоды поставленія въ Церквѣ Митрополічой Львовской С. Великомученика Георгія дня 6 Марта ашли. его високопочтеннаго господина Васілія Поповича катедральной церкви Пряшовской Крылошана, Доктора Любомудрія, Архідіакона Спизжаго и прч. прч. на Єпископа Мункачовской Єпархіи обр. гр. кад. въ Оуграхъ произнесенна Алумнами Семинарії генеральной обр. гр. кад. — Львовъ : Типомъ Института Стауропіганскаго, 1838. — 6 с.
  47. *Петраш О.* Подвижники української ідеї. Маркіян Шашкевич та його побратими / О. Петраш. — Т. : Книжково-журнальне вид-во «Тернопіль», 1996. — С. 106, 108, 129—142.
  48. Письма Антонія Любичъ Могильницкаго. — Львів : Друкарня Товариства імени Шевченка, 1885. — 215 с.
  49. Радостное Привитаніе Его Цѣсарско-Королевского Высочества Єрц-Герцога Францѣшка Карля во Львовѣ Мѣсяца Септемврія 1839. — [Львів, 1839]. — 4 с.
  50. Рѣчь говорена предъ Его Величествомъ Францѣшкомъ Іосифомъ І чест. Іереємъ Антоніємъ Могильницкимъ, приходскимъ священникомъ Комарова дня 29 октября 1851 года при триумфальныхъ вратахъ въ Майданѣ Станиславѣвского округа // Зоря Галицка. — 1851. — Ч. 93. — С. 781—782. — Нім. мовою: с. 782—784.
  51. Скитъ Манявский. Епось народный рускій, основанный зъ повѣстей народныхъ устныхъ, и въ тріехъ частехъ, или повестехъ, стихомъ написанъ. Черезъ Антонія Могильницкаго зъ Комарова // Пчола. — 1849. — № 14. — С. 209—213; № 15. — С. 225—228.
  52. Скитъ Манявскій. Пѣснетвореніе епическое, основане на повѣстехъ простонародныхъ русскихъ. Сочинене Антоніємъ Любичъ Могиль-

- ницимъ. Часть 1. — Перемышль : Книгопечатня соборной русской Капитулы, 1852. — 80 с.
53. Скит Манявський : уривок; [Рідна мова] // Літературна Бойківщина. — Філадельфія, 1969. — С. 21—27.
  54. Слово Антонія Могильницького, сказаное въ Думѣ державной на засѣданью дня 27 юнія с. г. // Слово. — 1861. — № 41. — С. 1—2; № 42. — С. 1.
  55. Слово Антонія Могильницького, сказаное въ комнатѣ послѣвъ Думы державной на засѣданью 26 юлія с. г. // Слово. — 1861. — № 50. — С. 1—2.
  56. Стихъ радостный въ день именинъ Григорія Яхимовича, ректора генеральной Семинаріи, произнесена Алумнами Семинаріи генеральной обр. гр. кат. Року 1838 // Бесѣда. — 1887. — № 14. — С. 154—155; № 15. — С. 162—164.
  57. Уломокъ зъ повѣсти народнои Скитъ Манявський, написанный въ трьехъ частяхъ, языкомъ народнымъ галицко-рускимъ. Черезъ Антонія Могильницького // Зоря Галицка. — 1849. — Ч. 58. — С. 347—348; Ч. 60. — С. 359—360; Ч. 61. — С. 367—368; Ч. 63. — С. 379—380; Ч. 64. — С. 383—384.
  58. *Федькович Ю.* До нашего Батька Могильницького / Ю. Федькович // Слово. — 1861. — № 66. — С. 4.
  59. *Франко І.* Зібрання творів : у 50 т. / Іван Франко. — К. : Наукова думка, 1976—1986.
  60. *Франко І. Я.* Знадобы до житєписи А. Могильницького / І. Я. Франко // Зоря. — 1885. — № 20. — С. 240; № 21. — С. 250—251; № 22. — С. 263—264; № 24. — С. 287—288.
  61. [*Шашкевич В. М.*]. Гомонъ молодой Руси. Стихъ составленный именемъ русской молодежи зъ причины слова, выголошенного нашимъ Посломъ Преп. Антоніємъ Могильницькимъ на думѣ державной въ Вѣдни 27 Червня 1861 року въ доказъ благодарности и глубокого почитанія. — Львів : Институт Ставропільський, 1861. — 6 с.
  62. *Щурат В.* Антін Могильницький / В. Щурат // Неділя. — 1911. — № 16—17. — С. 9—10.
  63. Skit Maniawski. Rapsod epiczny, osnuby na tle powiesci ludowych, prez Antoniego Mogilnickiego : przeklady z literatury ruskiej // Sprawozdanie dyrekcji prywatnego gimnazium polskiego z prawem publiczności w Cieszymi za rok szkolny 1898/9. — Cieszyn, 1899.